

TURİZM SEKTÖRÜNDEKİ ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YATIRIMLARININ FİNANSMANI, MUĞLA İLİ ÖRNEĞİ

Araştırma Makalesi

Erkan POYRAZ*, Bilge TÜRKÜN KAYA **

ÖZET

Gelişen teknoloji ve artan dünya nüfusu doğal kaynakların hızla tükenmesine neden olmakta, bu durum da insanlığın ve dünyanın gelecekteki varlığını devam ettirebilmesi için sürdürülebilirlik kavramının gündeme gelmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de sürdürülebilirlik faaliyetleri zorunlu hale gelmiştir. “Yeşil Anahtar”, turizm sektöründe faaliyet gösteren ve çevreye duyarlı olduğu belirlenen işletmeler için geliştirilmiş olan bir sertifikasyon sistemidir. Bu çalışmada Muğla ilindeki 2017 yılında Yeşil Anahtar ödülü almaya hak kazanmış turizm işletmelerinde gerçekleştirilen çevreye duyarlı faaliyetler ve sürdürülebilirlik yatırımları incelenmiş, bu yatırımların finansman kaynakları üzerinde durulmuş, konuyla ilgili bilinç düzeyi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Çevre Yatırımları, Sürdürülebilirlik Finansmanı, Yeşil Anahtar.

Jel Sınıflama Kodları: Q50, Q56, Z33

FINANCING OF ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY INVESTMENTS IN TOURISM INDUSTRY, A CASE STUDY OF MUĞLA PROVINCE

Research Article

ABSTRACT

Emerging technologies and increasing world population cause the rapid depletion of natural resources, which in turn leads to the need for sustainability in order to sustain future of humanity and the world.

Sustainability activities have become mandatory in the tourism sector as it is in each area. Green Key; is a certification system developed for businesses operating in the tourism sector and determined to be sensitive to the environment. In this study, environmentally friendly activities and sustainability investments in tourism businesses that were awarded with the Green Key in the province of Muğla in 2017 were examined, the funding sources of these investments were discussed and the level of consciousness related to this subject was evaluated.

Key Words: Sustainable Tourism, Environment Investments, Sustainability Financing, Green Key.

Jel Classification Codes: Q50, Q56, Z33

* Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, poyraz@mu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6442-4705

** Araş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, bilgekaya@mu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6771-7765

GİRİŞ

Gelişen teknoloji, sanayii faaliyetleri, hızla artan dünya nüfusu ve kaynakların bilinçsizce tüketilmesi etkisi gün geçtikçe artan olumsuz sonuçları da beraberinde getirmektedir. Dünya genelindeki çevre kirliliği, doğal hayatın dengesinin bozulması, bitki ve hayvanların neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalınması, içilebilir su kapasitesinin azalması, hava kirliliği ve yaşam için gerekli olan kaynakların gün geçtikçe bozulması küresel anlamda insanlığın son yüzyıldaki en önemli sorunu haline gelmiştir. Dünyadaki doğal dengenin bozulmaya başladığı, bozulmanın son hızla ilerlediği ve bu durumun insanlığın bugünü ve geleceği açısından felaket anlamına geldiği konusunda genel bir eğilim bulunmaktadır. Küresel ısınmanın etkilerini azaltma ve çevre koruma hakkında dünya genelinde oluşmaya başlayan bilinç kapsamında; gerekli düzenlemeler yapılmış, programlar oluşturulmuş, üretim ve hizmet sektörleri modifiye edilmiş, insanların günlük yaşantıları bu doğrultuda düzenlenmeye başlamıştır.

Bu kapsamda öne çıkan faaliyetler su ve enerji tasarrufunun sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, çevreye zararlı atıkların geri dönüşüm süreçlerinden geçirilmesi, doğal hayatın, bitki ve hayvanların korunması, ağaçlandırma çalışmalarının yapılması olarak sıralanabilir. Bu konularda kişisel, kurumsal ve toplumsal düzeyde çeşitli çözümler bulunmaktadır. Her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de çevre koruma alanında birçok uygulama bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı turizm sektöründeki çevresel sürdürülebilirlik konusundaki mevcut bilinci ve ilgili uygulamaları incelemek, ayrıca bu konudaki yatırımların hangi kaynaklar vasıtasıyla finanse edildiğini ortaya koymaktır. Bu çalışmada öncelikle sürdürülebilirlik ve Yeşil Anahtar kavramları hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra, Muğla’da bulunan, Yeşil Anahtar ödülü sahibi olan otel işletmelerindeki çevresel sürdürülebilirlik yatırımları ve bu yatırımların finansman yöntemleri hakkında yapılan araştırmanın sonuçları sunulacaktır.

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Dünya genelindeki çevre koruma faaliyetleri çerçevesinde ortaya çıkan kavramlardan biri de

sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik kelime anlamı olarak çeşitlilik ve üretkenliğin devamlılığı sağlanırken daimi olabilme yeteneğini korumak olarak tanımlanmaktadır (Karacan ve diğerleri, 2017). Sürdürülebilirlik kavramı Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan Bruntland - Our Common Future isimli raporun yayınlanmasıyla birlikte gündeme gelmiştir. Bu raporda insanlığın, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeden günümüzdeki ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kalkınmayı sürdürülebilir hale getirme yeteneğinin bulunduğu belirtilmiştir (United Nations, 1987).

Türk Dil Kurumu sürdürülebilir kalkınmayı “İktisadi gelişme sürecinin, çevre kirlenmesi, doğal kaynakların tüketilmesi gibi sorunlara yol açtığına fark edilmesi üzerine, bugünün iktisadi büyüme ve kalkınması gerçekleştirilirken, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılayabilmelerine olanak tanınması için özellikle yenilenemez kaynakların kötü kullanımından kaçınılması gereği üzerinde duran bir kalkınma anlayışı” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, [TDK], 1994). Sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır.

Küresel problemlerin üstesinden gelebilmek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmek için bu üç boyutun entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir (Harris, 2000). Bu noktada son dönemde işletmeler bazında sürdürülebilirlik raporlarına ağırlık verildiği ve gönüllü raporlama niteliğinde birçok işletmenin sürdürülebilirlik algısını kurumsallaştırdığı da ifade edilmektedir (Kurt ve Uçma Uysal, 2015; Kurt vd. 2017).

Turizm Sektöründe Sürdürülebilirlik

Turizm sektörü dünya üzerindeki gayri safi hasılanın ve toplam istihdamın %10’unu oluşturmaktadır. Turizm sektörü sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel tüm boyutlarını içermektedir (Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği [TUSİAD], 2012).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) sürdürülebilir turizmi, “mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alarak turistlerin, turizm sektörünün, çevrenin ve ev sahibi turistik bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamak” olarak

tanımlamıştır (United Nations Environment Program [UNEP], 2005).

Turizm sektörü uzun yıllar boyunca sadece ekonomik açıdan ele alındığı için çevre faktörünün göz önüne alınması zaman almıştır (Kızılırmak, 2011). 1980'lerin ortalarında çevre bilincinin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri de tartışılmaya başlanmıştır. Turizm faaliyetleri iyi ve etkin bir şekilde yönetildiğinde çevreye olumlu katkılar sağlarken, bilinçsizce yönetildiğinde ise çevreye geri dönüşü olmayan zararlar verebilmektedir (Seyhan ve Yılmaz, 2010). Turizm sektörünün çevre ile olan ilişkisi ele alındığında akla ilk olarak konaklama işletmeleri gelmektedir. Bunun yanında turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için turistlerin ulaşımının da sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm kapsamında ayrıca turistlerin seyahat ederken veya tatil sırasında kullandıkları ulaşım araçlarının neden olduğu hava kirliliği de göz önüne alınmaktadır. 2008'de yapılan bir araştırmaya göre dünya üzerindeki toplam karbondioksit emisyonu miktarının %5'i turizm faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır (Gössling, Hall ve Weaver, 2009).

Turizm sektörü, Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Hedefleri arasında yer alan yoksullukla mücadele, çevresel sürdürülebilirlik, kalkınmada küresel ortaklık gibi hedeflere, özellikle gelişmekte olan ülkelerde katkı sağlayacak olan kilit sektör olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik, hem turizm sektörüne ekonomik ve sosyal fayda sağlayabilmekte hem de çevresel ve kültürel miras üzerindeki olumsuz etkileri azaltabilmektedir (TUSİAD, 2012).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı sürdürülebilir turizmin on iki hedefini şu şekilde belirlemiştir: ekonomik süreklilik, yerel refah, istihdam kalitesi, sosyal eşitlik, ziyaretçi memnuniyeti, yerel kontrol, toplumsal refah, kültürel zenginlik, fiziki bütünlük, biyolojik çeşitlilik, kaynak verimliliği ve çevresel saflık (UNEP, 2005).

Turizm sektöründe sürdürülebilirlik çok boyutlu olarak ele alınmaktadır. Öncelikle turizm sektörü kapsamındaki faaliyetlerin çevreye verdiği zararın minimum düzeye indirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için su ve enerji gibi kaynakların verimli kullanılması, çevre kirliliğinin mümkün olduğunca azaltılması ve atıkların yeniden değerlendirilmesi için geri dönüşüm işlemlerinden geçirilmesinin

sağlanması gibi faaliyetler hedeflenmektedir. Kaynakların verimli kullanılmasının, sektördeki işletmelerin maliyetlerini düşürmesini sağlayacağı da bir gerçektir. Ayrıca bu durumun bilinçlendirme boyutu da bulunmaktadır. Turizm sektörü sosyal açıdan aktif bir alan olduğu için çok çeşitli kitleleri etkileyebilmektedir. Turizm sektöründe oluşacak olan çevresel bilincin aynı zamanda bu alanda çalışan personelleri, gelen turistleri ve çevredeki yerel halkı da etkileyebilir. Tüm bu çevresel koruma faaliyetleri turistik işletmeler tarafından bir pazarlama unsuru olarak da kullanılmaktadır. Bir konaklama işletmesinin çevreye duyarlı bir tesis olması, bu durumu bilinçli müşteriler için tercih sebebi haline getirmektedir. Bunlara ek olarak, turizm faaliyetlerinin genellikle doğal alanlarda yürütüldüğü göz önüne alındığında, turizm sektörünün doğal çevreye zarar verme potansiyelinin yüksek olduğu, bu yüzden de bu sektörde çevreye karşı daha da duyarlı olunması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu noktada gözden kaçırılmaması gereken bir husus da turizmin etkin olduğu doğal alanlarda çevrenin tahribata uğraması durumunda turizm sektörünün de bu durumdan olumsuz etkileneceği hatta uzun vadede tamamen yok olacağı gerçeğidir.

Turizm Sektöründe Yeşil Pazarlama

Turizm sektöründeki sürdürülebilirlik uygulamaları oteller tarafından etkin bir pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. Çevreye duyarlı olan müşteriler, tatillerini geçirecekleri konaklama işletmesinin de çevreye duyarlı olmasını istemekte ve bu durum bir tercih sebebi haline gelmektedir. 2002 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre; İngiliz turistlerin %87'si tatillerinin çevreye zarar vermemesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir (Aktaran Seyhan ve Yılmaz, 2010).

Sürdürülebilirlik konseptinin yaygınlaşmasıyla birlikte ürün ve hizmet değerlendirme faktörlerine çevreye duyarlılık da eklenmiştir. Belirli kriterleri sağladığı belirlenen ürün ve hizmetlere verilen ekolojik sertifikalar 1990'lı yıllardan itibaren turizm sektöründe de yaygın olarak uygulanmaya ve yeşil pazarlama unsuru olarak kullanılmaya başlanmıştır (Mowforth ve Munt, 2009).

Türkiye'de uygulanmakta olan, turizm sektöründe çevre koruma faaliyetlerini kapsayan ödül ve sertifikasyon programları aşağıdaki gibidir: (Kızılırmak, 2011)

- Ekolojik Oteller Yıldızlama Sistemi- “Eco Hotels of the World“ kuruluşu tarafından uygulanmaktadır.
- Mavi Bayrak- “Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı” tarafından uygulanmaktadır.
- Çevre Dostu İşletme Plaketleri (Çam, Çıpa, Yunus) – T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır.
- Yeşil Yıldız - T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır.
- Yaşanabilir Çevre Projesi – Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED) tarafından uygulanmaktadır.
- Yeşil Anahtar- Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı (Foundation for Environmental Education, FEE) tarafından uygulanmaktadır.

Yeşil Anahtar

Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı (Foundation for Environmental Education, FEE) dünya çapında 74 ülkede faaliyet gösteren, insanları sürdürülebilir çevre yönetimi konusunda bilinçlendirmeyi amaçlayan uluslararası bir sivil toplum örgütüdür (Foundation for Environmental Education, 2018).

FEE tarafından uygulanan çevresel sorumluluk programlarından biri de Yeşil Anahtar (Green Key) sistemidir. Yeşil Anahtar, turizm sektöründeki sürdürülebilirlik uygulamalarını kapsayan uluslararası bir sertifikasyon programı olup, gerekli çevresel kriterleri sağladığı belirlenen işletmelere verilen bir ödül sistemidir. Yeşil anahtar programının amaçları, çevreyi korumak, tüketimi azaltarak ekonomik fayda sağlamak, işletmelere pazarlama avantajı sağlamak, turizmi güçlendirmek ve işletme çalışanlarının ve müşterilerinin çevre bilincini artırmak olarak sıralanmaktadır.

Yeşil Anahtar Kriterleri on üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar;

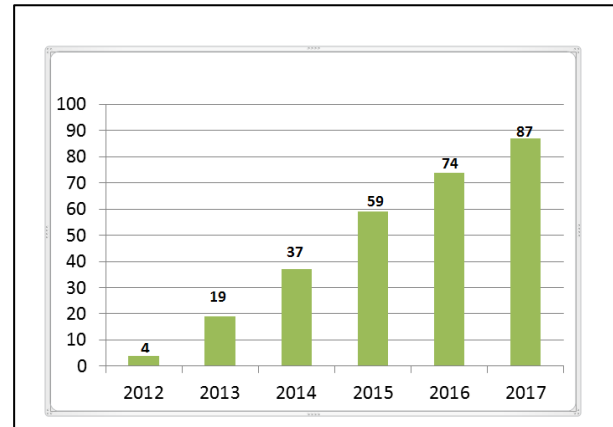
- Çevre Yönetimi
- Personel Eğitimi
- Misafirlerin bilinçlendirilmesi
- Su Tasarrufu
- Yıkama ve Temizleme
- Atık Yönetimi
- Enerji Tasarrufu
- Yiyecek ve İçecek
- İç Çevre

- Yeşil Alan ve Bahçeler
- Yeşil Aktiviteler
- İdare ve Yönetim
- Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Yeşil Anahtar sahibi olmak isteyen ve gerekli kriterleri karşıladığını düşünen turizm işletmeleri ilgili prosedürleri izleyerek bu program kapsamında yetkilendirilmiş kurumlara başvuru yapmaktadır. Başvuruyu müteakiben yapılan inceleme, denetim ve jüri değerlendirmeleri sonucunda, ödülü almaya hak kazanan işletmelere bir yıl geçerli Yeşil Anahtar bayrak, plaket ve sertifikaları verilmektedir (Green Key, 2018).

Yeşil Anahtar Programı 1994 yılında Danimarka’da uygulanmaya başlanmış olup, 2017 itibari ile dünyada toplam 56 ülkede uygulanmaktadır. Türkiye 2011 yılında uygulamaya katılmış olup, program faaliyetleri Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) bünyesinde yürütülmektedir. 2017 yılı verilerine göre, Türkiye 87 adet Yeşil Anahtar sahibi işletme ile dünyada 56 ülke arasında 8.sırada bulunmaktadır. Bu sayı 2018 yılında Mayıs ayına kadar eklenen turizm işletmeleri ile birlikte 94 olmuştur. Türkiye’nin yıllara göre Yeşil Anahtarlı işletme sayıları Grafik 1’de, işletmelerin illere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir (Türkiye Çevre Eğitim Vakfı, 2018).

Grafik 1: Türkiye'deki Yeşil Anahtar Sahibi Turizm İşletmelerinin Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: <http://www.turcev.org.tr>

Tablo 1: 2017 yılında Yeşil Anahtar Sahibi Olan Turizm İşletmelerinin İllere Göre Dağılımı

ŞEHİR	YEŞİL ANAHTAR SAHİBİ OTEL SAYISI
Antalya	40
Muğla	13
İstanbul	9
Ankara	6
İzmir	4
Mersin	3
Adana	2
Balıkesir	2
Bursa	2
Çanakkale	2
Aydın	1
Diyarbakır	1
Nevşehir	1
Ordu	1
TOPLAM	87

Kaynak: <http://www.turcev.org.tr>

Sürdürülebilirlik Finansmanı

Otel yatırımları yapısı gereğince yüksek sermaye gerektirmektedir. Otel yatırımlarının sermaye/hâsıla oranının yüksek olması ve turizm sektörünün siyasal, sosyal ve ekonomik olaylara son derece duyarlı ve kırılabilir olması bu alandaki riski oldukça arttırmaktadır (alınıtlayan Küçükaltan ve Eskin, 2008).

Otel yatırımları finansmanı için özkaynak veya borç kullanılmaktadır. Turizm sektörü için bazı kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanan özel kredi imkânları ve teşvikler de bulunmaktadır. Ayrıca yenilenebilir enerji yatırımları için de benzer şekilde destek ve devlet teşvikleri mevcuttur. Örneğin bankalar çevre kredisi, enerji kredisi, sürdürülebilir enerji kredisi, yenilenebilir enerji kredisi, enerji verimliliği kredisi vb. isimler altında, sürdürülebilirlik yatırımları için özel vade ve faiz koşullarında finansman kaynakları sunmaktadır.

YÖNTEM

Turizm sektöründeki çevresel yatırımların durumunu ortaya çıkarmak için, çevre konusundaki bilincinin yüksek olduğu öngörülen Yeşil Anahtar sahibi olan otel işletmeleri ele alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, veri toplama tekniği olarak Mülakat

(Derinlemesine Görüşme) yöntemi tercih edilmiştir. Görüşme öncesinde taslak olarak Ek-1’de sunulan görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sırasında bu sorular doğrultusunda ilerlenmiş, ancak verilen cevaplara bağlı olarak daha ayrıntılı bilgiler de elde edilmiştir.

Muğla ilinde, 2017 yılında Yeşil Anahtar ödülü almış olan toplam on üç adet otel bulunmaktadır. Çalışmanın kapsamını, Muğla ilinin Marmaris ve Bodrum ilçelerinde faaliyet gösteren, 2017 yılında Yeşil Anahtar Ödülü’nü almış olan altı adet otel oluşturmaktadır. Bu otellerde çalışan konuyla ilgili toplamda dokuz kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşülen kişilerin birçoğu muhasebe-finans departmanlarında görev yapmakta olan personeller olup, muhasebe müdürü, mali işler müdür yardımcısı, finans yöneticisi, genel müdür yardımcısı ve kalite müdürü unvanlarına sahiptirler.

BULGULAR

Çevresel Sürdürülebilirlik Uygulamaları

Görüşülen otellerde bulunan çevresel sürdürülebilirlik uygulamaları genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Vücut ısısına duyarlı led otomasyon sistemleri ile verimli ışık kullanımı,
- Sezonun büyük bir çoğunluğunda su ısıtmak için tamamen güneş enerjisi panelleri kullanılması ve güneş ışığının yeterli olmadığı zamanlarda ise ısı pompası sisteminin devreye girmesi,
- Yemek pişirme işlemleri için doğalgaz kullanılması,
- Osmoz sistemi ile suyun yumuşaklığı ayarlanarak daha az deterjan, sabun, şampuan kullanımının sağlanması,
- Sensörlü (fotoselli) ve su tasarruflu muslukların kullanımı,
- Tüm atıkların ayrıştırılarak (kâğıt, cam, plastik, yağ, pil, vb.) geri dönüşüm firmasına teslim edilmesi,
- Atık yağ filtre sistemlerinin kullanılması,
- Atık yağ toplama havuzu,
- Otel müşterilerinin katılımıyla çevredeki uygun alanlarda fidan-ağaç dikimi etkinlikleri,

- Çevredeki ormanların kenarına olası bir yangın anında kullanılmak üzere su dolu bidonların yerleştirilmesi,
- Personel ve müşterilerle birlikte gerçekleştirilen çevresel düzenleme etkinlikleri
- Otel çevresinde ağaçlandırma faaliyetleri,
- Mavi Bayrak kriterlerini sağlama çalışmaları (cankurtaran, yürüyüş rampası, derinlik uyarıları, temiz plaj ve deniz),
- Yemeklerde kullanılan gıdaların çevredeki yöresel üreticiden direk temin edilmesi, böylece daha doğal ve taze yiyecek sağlanması,
- Yürüyüş parkurları,
- Bisiklet yolları,
- Otel personellerine çevre koruma, enerji tasarrufu, geri dönüşümle ilgili eğitimlerin verilmesi,
- Müşteriler için atıl pil toplama kutularının bulundurulması,
- Müşteriler için gruplandırılmış geri dönüşüm kutularının bulundurulması,
- Baca filtrelerinin kullanılması,
- Hijyen ve enerji tasarrufuyla ilgilenen Kalite Kontrol Müdürünün istihdam edilmesi,
- Firmalardan çevre, enerji verimliliği konusunda denetleme hizmeti alınması. Bu kapsamda ayrıntılı incelemeler yapılması, raporların alınarak incelenmesi,
- Filtreli su arıtma cihazları,
- Misafirleri bilgilendirme amaçlı odalarda ve otel içerisinde su ve enerji verimliliği ile ilgili uyarıları içeren posterlerin asılı bulundurulması,
- Havayla karışık su veren musluklar-perlatörler,
- Sensörlü fotoselli lambalar,
- Su ve elektrik tüketimiyle ilgili kontroller ve değerlendirmelerin yapılması. Otelde kalan kişi başına düşen tüketim miktarlarının incelenerek karşılaştırmalar yapılması. Bu sonuçlar doğrultusunda önlemler alınması,
- Gürültüyü önlemek için bar çevresine ses perdeleri yerleştirilmesi,
- Karbon ayak izinin hesaplanması.

Yeşil Anahtar Ödülü

Otellerin Yeşil Anahtar konusundaki farkındalığının 2015 yılı sonrasında başladığı bilgisi alınmıştır. Mevcut uygulamalar ve gelecek planları göz önüne alındığında, otellerin tümünde çevre konusunda yüksek düzeyde duyarlılığın olduğu gözlemlenmiştir. Yeşil Anahtar için gerekli olan kriterlerin hemen hemen hepsine zaten sahip olduğu, bu ödülü almak için ek olarak yatırım yapılmasına gerek duyulmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca görüldüğü üzere otellerin üç tanesinde Yeşil Anahtar dışında Sundhet Karlek Alder Lycka (SKÅL) ve Touristik Union International (TUI) gibi uluslararası turizm kuruluşları ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilmiş olan, tesisin çevreye duyarlı olduğunu gösteren sertifikalar da bulunmaktadır.

Pazarlama

Otellerin tümü Yeşil Anahtar ödülünü ve çevreyle ilgili faaliyetlerini pazarlama faaliyetlerinde ön plana çıkarmaktadırlar. Otellerin web sayfasında, giriş kapısında, reklam panolarında ve resepsiyon bölümünde Yeşil Anahtar ödülü bulunduğu dair afişler olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, bu durumun turizm acentelerine özellikle bildirildiği, otellerin broşürlerinde, sosyal medya hesaplarında ve tanıtım amaçlı kullanılan tüm materyallerde Yeşil Anahtarın özel olarak vurgulandığı belirtilmiştir.

Yetkililerin tümü Yeşil Anahtar ödülünün pazarlama faaliyetleri için çok etkili bir faktör olduğunu düşünmektedir. Bu durumun otele olan talebi artırdığı, müşterilerin çevreye duyarlı olduğu tescillenmiş bir otelde kalmayı tercih ettiği düşünülmektedir. Bu konuda özellikle Avrupa ülkelerinden gelen yabancı turistlerin çok duyarlı olduğu, bazı müşterilerin otel seçmeden önce çevre kriterine de önem verdiği belirtilmiştir. Yabancı tur acentelerinin web sayfalarında otellerin çevre sertifikasına sahip olup olmadığını gösteren filtreleme seçeneklerinin de bulunduğu bilgisi alınmıştır.

Yatırım Finansmanı

Yetkili personel otel yatırımlarının finansmanı için zorunlu kalınmadıkça dış kaynak kullanmaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir. Bu tercihe neden olarak turizm sektörünün yüksek düzeyde risk içermesi, uzun vadeli planlamanın yapılamaması ve kredi olanaklarının yetersiz olması gösterilmiştir. Yetkililerin çevre yatırımlarıyla

ilgili teşvik ve destekler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Bilgi sahibi olan kişiler de bu teşvik ve destekler için başvuru prosedürlerinin çok zor ve uğraştırıcı olduğunu, bu yüzden de bu finansman kaynaklarını tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

Görüşülen kişilerin tümü çevresel yatırımların kısa vadede maliyet yarattığı ancak uzun vadede kârlılığı olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Özellikle su ve enerji verimliliği ile ilgili yatırımlar ilk etapta otellere ciddi düzeyde bir maliyet yüklemektedir. Ancak bu alanlardaki sistemsel yatırımlar verimlilik artışına neden olduğu için çevreye daha az zarar vermelerinin yanı sıra su ve enerji tasarrufu da sağlamaktadır. Bu yüzden bu sistemleri kullanan otellerin su ve elektrik faturalarında ciddi düzeyde bir düşüş olduğu bilgisi alınmıştır. Ayrıca işletmeler bu tür faaliyetlerini yeşil pazarlama kapsamında kullandıkları için çevreye duyarlı müşteriler tarafından tercih sebebi olmakta, bu sayede de fiyat avantajından yararlanarak sezonda boş oda problemiyle minimum düzeyde karşı karşıya kalmaktadır. Görüşülen kişilerden pek çoğu, işletmeleri için yaptıkları sürdürülebilirlik yatırımlarının geri ödeme sürelerinin oldukça kısa olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, görüşülen işletme yetkilileri, sürdürülebilirlik yatırımlarının verimlilik üzerinde etkili olduğu anlayışının henüz sadece büyük ve kurumsal otellerde var olduğunu, diğer konaklama işletmelerinde bu konuda yeterli farkındalığın olmadığını belirtmişlerdir. Bu yüzden, turizm işletmeleri için bilinçlendirici eğitim uygulamalarının düzenlenmesi gerektiği konusu özellikle vurgulanmıştır.

SONUÇ

Son yıllarda dünya genelinde tüm alanlarda olduğu gibi turizm sektöründe de çevre koruma faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Yeşil Anahtar turizm sektöründeki çevresel sürdürülebilirlik faaliyetleri kapsamında uygulanan uluslararası sertifikasyon ve ödül sistemidir. Bu ödül, enerji, su, atık madde ve çevre yönetimi gibi unsurlarla ilgili gerekli kriterleri sağladığı belirlenen otel işletmelerine verilmektedir.

Bu çalışmada, turizm sektöründeki sürdürülebilirlik yatırımları incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış,

veri toplama tekniği olarak Mülakat (Derinlemesine Görüşme) yöntemi tercih edilmiştir. Konuyla ilgili mevcut durumu ve bilinç düzeyini ortaya çıkarabilmek amacıyla Muğla ilinde bulunan, 2017 yılında Yeşil Anahtar ödülü almaya hak kazanmış olan otel işletmeleriyle görüşülmüştür. Görüşülen yetkililerin çevresel sürdürülebilirlik yatırımlarının önemini farkında olduğu ve işletmeleri bünyesinde bu konuda faaliyetler yürüttüğü ancak bu yatırımların finansman çeşitliliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeni olarak turizm işletmelerinin sürdürülebilirlik yatırımları ile ilgili özel teşvik ve finansman kaynakları hakkında yeterince bilgilendirilmedikleri, ayrıca bilgi sahibi olursa dahi gerekli prosedürlerin zor ve uğraştırıcı olması nedeniyle bu tür finansman kaynaklarının kullanımından kaçınıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, turizm sektöründe faaliyet gösterilen işletmelerin sürdürülebilirlik yatırımları, bu yatırımların maliyet ve pazarlama açısından sunacağı avantajlar, yatırımlar için kullanılabilecek finansman kaynakları hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmesi gerektiği gerçeği ortaya çıkmıştır. Görüşülen kişiler bu tür yatırımlarda finansman çeşitliliğinin sağlanması ve nispeten daha düşük maliyetli fonlara erişim açısından bilgilendirilmeli ve farkındalık yaratılmalıdır. Bu tür bilgilendirmeler sadece yönetim kademelerindeki çalışanlara değil mümkünse tüm personele yönelik olmalıdır. Çünkü çalışılan kurumun özelliklerinin bilinmesi hedef ve amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayarak rekabet üstünlüğü yaratabilecektir. Bu kapsamda, sürdürülebilirlik yatırımlarıyla ilgili kamu ve özel sektör işbirliğiyle eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesinin ve projeler uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Konuyla ilgili bilinç düzeyinin artırılmasıyla birlikte hem turizm sektörünün daha etkin bir şekilde gelişmesi sağlanacak, hem de yaşanabilir ve sürdürülebilir bir çevre için önemli bir adım atılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Foundation for Environmental Education
<http://www.fee.global>, E.T. 20.05.2018

Gössling S., Hall C.M., Weaver D.B. 2009. Sustainable Tourism Futures Perspectives on

systems, restructuring and innovations. (ss. 5) New York: Routledge.

Green Key Resmi İnternet Sitesi <http://www.greenkey.global/>, E.T. 03.05.2018

Harris J.M. 2000. Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working Paper No. 04

Kızılırmak İ. 2011. Dünyada ve Türkiye'deki Turizm İşletmelerinde Çevre Korumaya Yönelik Uygulamalar: Amacı ve Önemi. Sosyal Bilimler Dergisi. 2011,(2), 1-12.

Kurt G., Uçma Uysal T., Karabulut A. N. (2017). Are Social Marketing Investments Used As A Tool For Voluntary Reporting Or Disclosure?, In: Encyclopedia Of Information Science And Technology 4th Edition, Ed: Mehdi Khosrow-Pour, Igi Global.

Kurt G. & Uçma Uysal T. (2015). Sustainability Reporting Framework For Voluntary Reporting Or Disclosure In Turkey, In: Encyclopedia of Information Science and Technology, Ed:Mehdi Khosrow-Pour, IGI Global, USA.

Küçükaltan K.D., Eskin İ. 2008. Türkiye'deki Otel İşletmelerine Bir Finansman Modeli Olarak Teşvikler. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10(2) 158-172.

Mowforth M., Munt I. 2009. Tourism and sustainability: Development globalisation and new tourism in the third world. (ss. 202) London: Routledge.

Seyhan G., Yılmaz B.S. 2010. Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama: Calista Luxury Resort Hotel. İşletme Fakültesi Dergisi, 11(1): 51-74.

Türk Dil Kurumu (TDK) BSTS İktisat Terimleri Sözlüğü

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=29431

Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD). 2012. Sürdürülebilir Turizm Raporu, E.T. 13.06.2018,

<http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/6030-surdurulebilir-turizm>.

Türkiye Çevre Eğitim Vakfı İnternet Sitesi <http://www.turcev.org.tr>, E.T. 22.04.2018.

United Nations Environment Programme Report. 2005. Making Tourism More Sustainable A Guide for Policy Makers,

<http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf>. E.T. 02.05.2018

United Nations Our Common Future Report. 1987. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>. E.T. 11.06.2018

EK-1 GÖRÜŞME SORULARI

Değerli Katılımcı,

Aşağıda yer alan sorular “Turizm Sektöründe Sürdürülebilirlik Faaliyetlerin Finansmanı” konulu araştırmanın verisinin toplanması amacıyla oluşturulmuştur. Bu çalışma Muğla ilinde bulunan 2017 yılında Green Key (Yeşil Anahtar) ödülü almış otellere uygulanmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kurumsal, kişisel ve iletişim bilgileriniz gizli tutulacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Prof. Dr. Erkan POYRAZ & Araştırma Görevlisi Bilge KAYA

1. Sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili farkındalığınız ne zaman başladı?
2. Yeşil anahtar ödülü ve sürdürülebilirlik kapsamında gerçekleştirdiğiniz faaliyetler nelerdir?
3. Yeşil anahtar ödülü ile ilgili farkındalığınız ne zaman ve nasıl başladı?
4. Bu ödülü alabilmek için ilave yatırımlar yaptınız mı?
5. Yeşil anahtar ödülünü ilk kez ne zaman aldınız? Bu tarihten sonra ödül süreklilik gösterdi mi?
6. Sürdürülebilirlik faaliyetleri için yapmış olduğunuz yatırımların karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise, nasıl?
7. Pazarlama faaliyetleri kapsamında Yeşil Anahtar ödülünü ön plana çıkarıyor musunuz?
8. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinde hangi finansman kaynaklarına başvurduunuz?
9. Sürdürülebilirlik için banka ve diğer kurumların kullandığı özel kredi ve teşviklerden haberdar mısınız?
10. Cevabınız evet ise; hangi kaynakları tercih ettiniz?
11. Söz konusu banka kredisi veya diğer teşviklerden nasıl haberdar oldunuz?
12. Bankalar arasında karşılaştırma yaptınız mı?

13. Seçtiğiniz bankayı tercih etme sebepleriniz nelerdir? (Faiz, ödeme koşulları vb. açısından)
14. Bundan sonraki süreçte sürdürülebilirlik yatırımlarınız devam edecek mi?
15. Gelecekteki sürdürülebilirlik yatırımlarınızda banka kredisi veya teşviklerden yararlanmayı düşünüyor musunuz?
16. Sürdürülebilirlikle ilgili mevcut finansman desteklerine (banka kredileri, devlet teşvikleri) ilaveten kaynak önerileriniz var mı?
17. Sizce mevcut destekler yeterli mi ve nasıl geliştirilebilir?